

Thema 3: Armoede en kwetsbaarheid in de landbouw- en plattelandsgemeenschap

Situering

Armoede op het platteland lijkt wel onzichtbaar en onbekend. Er is een gebrek aan gegevens over plattelandsarmoede en er is een gebrek aan aandacht voor dit thema. Er is nog maar weinig over gekend. Omdat zowel armoedebestrijding als plattelandsbeleid horizontale thema's zijn, die vele beleidsdomeinen doorkruisen, is het bovendien moeilijk om een grondige analyse te maken.

Volgens Vandenbussche (1998, p.51-52) is een van de belangrijkste verschillen met de stedelijke context de vaststelling dat armoede en sociale uitsluiting op het platteland meer geografisch verspreid en vaak verdoken voorkomen. Dat maakt deze fenomenen moeilijk meetbaar. Door de beperkte zichtbaarheid moet er rekening gehouden worden met een onderschatting van de armoedeproblematiek op het platteland.

Armoede is een complex probleem dat onder meer daarom door verschillende beleidsdomeinen tegelijk moet worden aangepakt. Samenwerking, afstemming en kennisuitwisseling tussen de Vlaamse beleidsdomeinen, de verschillende bestuursniveaus, relevante partners uit het middenveld en het onderzoeksveld zijn daarvoor onontbeerlijk (Vlaams Plattelandsbeleidsplan).

VLM (2009,p.6) verwijst naar twee demografische tendensen die een impact hebben op de zorgnoden op het platteland: de ontgroening of de daling van het aantal jongeren en de vergrijzing of de toename van de hogere leeftijdsklassen. De vergrijzing veroorzaakt een toenemende vraag naar zorg op het platteland. Daarbij komt dat informele zorgverlening tegenwoordig minder vanzelfsprekend is. Dit zorgt voor een toenemende vraag naar professionele zorg. Voor bejaarden op het platteland zijn thuiszorg, gezinszorg, maaltijden aan huis en mantelzorg essentieel om te kunnen blijven wonen in het eigen huis en de vertrouwde omgeving. Met de toenemende vergrijzing valt volgens Vandenbussche (1999, p.56) een stijgende armoede te voorspellen. Er bestaat ook een veelheid aan groepen kwetsbare jongeren, zoals bv. kinderen geboren in gezinnen in armoede, kinderen van leefloners, jongeren met een leefloon,...

Bij plattelandsarmoede gaat het niet om één urgent probleem, maar om met elkaar verbonden problemen. Zo zijn belangrijke knelpunten onder andere terugtrekkende diensten en voorzieningen, vervoersarmoede, onderbescherming en woonnoden op het platteland voor huurders én eigenaars.

SWOT-tabel Plattelandsarmoede

Sterkte	Zwakte	Kans	Bedreiging
Verdichting woonkernen	Opvangplaatsen hulpbehoevenden	Kleine kernen problematiek	Beperkte slagkracht kleine gemeenten
Actief verenigingsleven	Sociale woonwijken vaak eilandjes	Stad-platteland-problematiek	Moeilijk te bereiken doelgroepen
Mogelijkheden rond gezond lokaal voedsel	Kinderopvang	De gemeenschappelijke grens met NL	Te weinig samenwerking
Agrarische sector is belangrijk	Vernieuwing woningvormen-gebrek alternatieve woonvormen	Grenzend aan 2 andere nieuwe LEADER-gebieden met ongeveer zelfde problematiek	Woning- en grondprijzen
Regionale spelers	Eerstelijnszorg	Organisatie mobiele diensten, centraliseren	Verdwijnen afzetstructuren agrarische sector
Goede lokale cases-voorbeelden	Beperkt aanbod openbaar vervoer	Gebiedsgerichte actie Intergemeentelijk	Versnippering volkscultuur
	Mobiliteitsarmoede	Lokale boerenmarkten experimenten	Vermaatschappelijking van de zorg

	Kleinere, lokale initiatieven	Dwarsverbanden leggen andere sectoren (integraal denken)	Vervreemding plattelandsleven
	Weinig samenhang	Vergrijzingsgolf	Tijdelijke initiatieven, niet duurzaam
	Terugtrekkende diensten	Migratie uit stad (vreemdelingen)	Stadsvlucht
	Verlies sociale samenhang	Betrekken land- en tuinbouwsector Groene Zorg	Subsidies vallen weg

Doelstellingen en acties

Vanuit het LEADER-programma willen we door een geïntegreerde aanpak drie knelpunten voor kwetsbare groepen op het platteland op de agenda zetten, inzetten op participatie en overleg en oplossingen aanreiken en uitvoeren.

D1: Inspelen op de behoefte aan gezond voedsel aan democratische prijzen voor kansengroepen

Gezonde voeding is maar al te vaak onbekend en onbemind bij sociaal kwetsbare mensen. Het is ook vaak zo dat zij heel weinig informatie hebben over mogelijkheden met kwaliteitsvolle, lokale producten. Daarnaast moet er ruimte zijn voor sociale initiatieven. Zo verkoopt een sociale kruidenier bv. voedsel tegen sterk verminderde prijzen aan mensen die het nodig hebben.

Essentieel hierbij is dat dit een inrijpoort is voor andere doelen: ontmoeting, detectie van rechten én activiteiten.

Mogelijke acties onder deze doelstellingen

- acties gericht op gezond voedsel en die gelinkt kunnen worden aan sociale cohesie
- initiatieven rond sensibilisering kansengroepen en gezonde voeding
- innovatieve aspecten en samenwerkingsvormen rond sociale kruideniers en food outlet stores
- acties rond voedseloverschotten, boerenmarkten en dorpsrestaurants
- acties rond het betrekken van kansengroepen bij boerderij-activiteiten
- ...

D2: Een minimum aan basishuisvesting

De Kempen wordt gekenmerkt door een woningvoorraad die gemiddeld ouder, minder kwalitatief en minder goed uitgerust is. Het kenmerk kwaliteit gaat sterk gepaard met de ouderdom van woningen. Voor de maatschappelijk kwetsbare doelgroepen is energiebesparing echter een meer dringende kwestie dan voor de doorsnee Vlaming.

Energie besparen is anticiperen op eventuele latere problemen bij het betalen van de energiefactuur. Mensen met een laag inkomen worden meerdere keren getroffen. Zij wonen vaak in energieverblindende (huur-)woningen van lage kwaliteit. Zij hebben geen geld voor energiezuinige toestellen, hebben onvoldoende financiële armslag om in te spelen op financiële stimuli en missen vaak de vaardigheden om hun rechten op de energiemarkt af te dwingen

Mogelijke acties onder deze doelstelling:

- initiatieven die inzetten op het verlagen van de energiefactuur van kwetsbare doelgroepen
- initiatieven die de (kwetsbare)burger ondersteunen/begeleiden bij het (duurzaam) renoveren van zijn woning of initiatieven die inzetten op begeleiding

- experimenten op duurzame renovaties met sociale tewerkstelling, enkel in functie van renovatie met het oog op het realiseren van betaalbaar, duurzaam en kwaliteitsvol wonen voor kwetsbare doelgroepen.
- acties rond energieloketten en energiescans en begeleiding bij energiebesparende investeringen
- initiatieven rond dienstverlening en advies op maat van kwetsbare groepen
(bv. mobiele werkwinkel,...)
- vernieuwende initiatieven rond eigenaarsproblematiek en alternatieve woonvormen (behoefte aan duurzame en haalbare huisvestingsvormen, coöperatieve woonmodellen,...)
- ...

D3: Mensen bereiken (outreaching)

Ontmoeting is essentieel voor sociale contacten en netwerken, zeker voor mensen in armoede, die vaak minder sterke sociale netwerken hebben en minder mobiel zijn. Beleidsmakers moeten ook meer rekening houden met de specifieke rurale context. Er is nood aan communicatie en informatie op maat. Een grote vooruitgang kan liggen in het automatisch toekennen van rechten: mensen maken niet altijd gebruik van tegemoetkomingen die ze zelf moeten aanvragen (bv. mantelzorgpremie, sociaal tarief telefoon,...). In dit gebied is er nood aan een proactieve strategie tegen financiële onderbescherming.

Mogelijke acties onder deze doelstelling:

- acties rond erfbetreders en proactief opsporen van onderbescherming (door vrijwilligers,...)
- impulsen voor zorg-, buurt en scharniernetwerken,...
- acties die mensen uit hun isolement proberen te halen
- acties rond ondersteuning van vrijwilligersnetwerken
- initiatieven die vereenzaming tegengaan

- ...

Voor alle acties onder deze doelstelling gelden onderstaande voorwaarden:

Begunstigden	lokale besturen, vzw's, lokale en bovenlokale organisaties, landbouwers, provinciale diensten (max. 5%), private actoren, verenigingen met winstoogmerk,...
I	Maatschappelijke meerwaarde verbonden aan project
Max. cofinanciering	Max. 65%
Plafondbedrag	200.000€
Minimale inbreng promotor	15%
Verdeling budget - thema	33.33% (indicatief)